

Samhällets rörelselag - bloggen om Mikael Sandbergs bok

Om hur samhällen förändras och hur man vetenskapligt studerar det

MARX, DARWIN OCH STATSJETENSKAPENS POLITISERING

Arpi, genuskonstruktionism och totalitär demokrati

Date: november 23, 2017 Author: Mikael Sandberg □ 2 Kommentarer —

Det är intressant hur vissa idéer kan uppkomma hos flera personer ungefär samtidigt, som om det fanns en tidsanda eller "tankevirus" (memer) som florerar. Så känner jag när jag läser Arpis tre artiklar om hur genuskonstruktionismen blev statsreligion. Där hävdar han på området genusteori att forskningen är oförenlig med biologiska vetenskaper och fakta. Han sågar också Jonas Hinnfors och Lena Wägnerud, professorer från statsvetenskapen i Göteborg eftersom de inte ens känner till den egna institutions totalitära genusteori-policy: *alla* kurser skall nämligen där innehålla genusteori, oavsett vad de i övrigt handlar om. Genusteori och "normkritik" läggs in som om akademiska studier och akademisk forskning kräver viss politisk inskolning enligt av staten angivna principer.

Man undrar om det är statskunskapen i Göteborg som är speciell eller om det är staten som lägger sig i hur forskning och undervisning bedrivs på minsta detaljnivå. Jag vill beskriva problemet ur lite vidare perspektiv eftersom det anknyter till budskapet i min bok Samhällets rörelselag.

Statskunskapen i Göteborg är av historiska skäl en högborg för inrättandet av det man skulle kunna kalla en totalitär, messianistisk demokrati. (Begreppet myntades av Talmon i en bok 1955.) Jag känner till institutionen ganska väl eftersom jag läste grundkurs och doktorerade där. Att samma institution har en stark socialdemokratisk förankring sedan Hjalmar Brantings dotterson Jörgen Westerståhl var professor där kompletterar bilden. Westerståhls efterträdare var just "Erlanders gosse", Bo Särllvik, min professor.

Westerståhl hade lett arbetet med vår nuvarande grundlag (från 1974), där regeringsformens paragraf 2 anger: "Det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden". Det är en väldigt stark markering.

Problemet är att regeringsformen inte definierar vad dessa demokratins idéer exakt går ut på, vilket gör att alla kan komma med nya idéer och hävda att de sitter inne med just demokratins idéer som därför också skall "bli vägledande inom samhällets alla områden". Det gäller allehanda mänskliga rättigheter och också genusteorier numera. På Westerståhls tid handlade det mer om det diffusa men mindre heterogena "folkviljans förverkligade".

Denna öppenhet för nya definitioner av demokrati som grundlagarna ger möjlighet till är en viktig orsak till att den totalitära, messianistiska demokratisynen får stort spelrum i Sverige, gynnad som den är historiskt framför allt av socialdemokratin och dess underförbund. Möjligheterna utnyttjas också av genusteoretiker, "normkritiker" och utredare. Att alla lärosäten utom Chalmers och Jönköping University är statliga gör att de flesta lärosäten *måste* följa det staten sedan anger och hårt kontrollerar.

Den totalitära, messianistiska demokratisynen stärks ytterligare av att Skollagen anger att "Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar". Även där utelämnas vad som egentligen menas med det. Det fylls med allt möjligt kan jag vittna om, som verksam i en utbildningsvetenskaplig forskningsmiljö (Akademin för lärande, humaniora och samhälle vid Högskolan i Halmstad), där jag ofta bläddrar igenom bokproduktionen på området. Mest handlar det om mänskliga rättigheter. Det är bra med sådana, men det är inte samma sak som demokrati enligt vad modern statsvetenskap definierar den som.

I Högskolelagen ställs dock inte samma krav på demokrati; däremot står det i paragraf 4 att "I högskolornas verksamhet skall jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iakttas och främjas." Där står alltså ordet "alltid", men inte hur det skall göras och om det också gäller exakta val av böcker i litteraturlistan på kurser, som Arpis artiklar tar upp.

Universitetskanslerämbetet är kontrollinstansen staten har. Alla lärosäten är rädda för att inte uppfylla kraven. UKÄ har översatt regeringens direktiv i konkreta implementeringstermer vilket innebär att kursplaner antagligen, men inte helt klart, kommer att kontrolleras ("Integrering av ett genus- och jämställdhetsperspektiv i UKÄ:s kvalitetsgranskningar (examenstillståndsprovningar, lärosätesgranskningar, utbildningsutvärderingar och tematiska studier").

Det är alltså Storebrors kontroll som skapar tryck på institutioner och utbildningar att vara extra tydliga i "genusteori" och "intersektionalitet", mm. Jag har själv varit utsatt för kontroll från administratörer i "programuppföljningar" mm., oftast utan skriftligt underlag till påtryckningen. Man är nämligen i linjeorganisationen rädd för att bli uthängd som

”undermålig” i framtida kontroller. Därför hetsas administratörer att ”säkerställa” inslag i kurser för UKÄ *kanske* kommer att granska dem. Denna kontrollterror är förödande och effekten av att regeringen inte litar på oss akademiker och forskare riktigt. Delvis är det ett historiskt arv från Erlanders och Palmes tid i detta, men det förstärks av att ingen i nuvarande regering, eller Alliansregeringen, inte ens forskningsministrarna, har forskarutbildning. Regeringen förstår därför inte forskning och forskare eller villkoren för vetenskaplig kreativitet.

Motsatsen till den totalitära, messianistiska demokratiuppfattningen är den liberala. Den definieras av samme Talmon (1955):

The liberal approach assumes politics to be a matter of trial and error, and regards political systems as pragmatic contrivances of human ingenuity and spontaneity. It also recognizes a variety of levels of personal and collective endeavour, which are altogether outside the sphere of politics.

Den liberala synen är att politik är en fråga om experiment, pragmatism, spontanitet (jag skulle vilja tillägga konkurrens mellan politiska alternativ tillsammans med deltagande i olika former i enlighet med statsvetenskaplig demokratiteori idag) men också att politik inte är allt här i världen. De finns individuella och kollektiva aktiviteter som inte är politik och skall lämnas fria från politik. Universitet kanske inte heller bör vara statliga. Kanske är det dags för en svensk *perestroika* av den svenska högskoleverksamheten?

Kontrasten mellan den liberala och den totalitära demokratisynen är skarp:

The totalitarian democratic school, on the other hand, is based upon the assumption of a sole and exclusive truth in politics. It may be called political Messianism in the sense that it postulates a preordained, harmonious and perfect scheme of things, to which men are irresistibly driven, and at which they are bound to arrive. It recognizes ultimately only one plane of existence, the political. It widens the scope of politics to embrace the whole of human existence.

Typiskt för den totalitära, messianistiska demokratisynen är övertygelsen om att demokrati (såsom det är definierat av anhängarna själva, inte av internationell forskning på området demokrati) är den enda sanna lösningen, inte bara inom politiken, utan i allt vi gör. Den är messianistisk i att den är självtillräckligt propagerande för Det Enda Rätta, nämligen en Demokrati som helig princip, en ”överideologi” (som Herbert Tingsten kallade det) eller, som Arpi träffande beskriver dess moderna uttryck, en ”statsreligion”. Då övergår ”demokrati” från att bli en beskrivande term för ett visst styrelseskicks grundläggande principer (som jag som statsvetenskaplig forskare vill se det som) till att bli ett religiöst men ovetenskapligt formulerat mantra uttalat av politiska ledare, som en beteckning på något *alla* människor absolut måste bekänna sig till. ”Alla skall med”, som (s) propagerade för i valet 2006. Det farliga ligger i den tvångsmässiga kontrollen av att dessa politiserade mantra måste in i högskolevärldens undervisning och forskning på detaljnivå.

Detta har nu också vidareutvecklats till att alla skall med i genusteorikonstruktivismens uppfattning om vad makt är. Som forskare ser jag en stor fara med politisering av den vetenskapliga kunskapsproduktionen och den politiserade messianismen med hjälp av begrepp som har sina vetenskapliga definitioner den politiska makten inte känner till.

För genusteori och konstruktivism har väldigt begränsat med vetenskaplig och akademisk kärnverksamhet att göra. Ett av många exempel är att Nationella Sekretariatet för Genusforskning kan ange på sin hemsida att ”Femininitet och maskulinitet skapas socialt och kulturellt på olika sätt i olika sammanhang, i olika kulturer och olika historiska

tidsperioder", utan någon referens till någon vetenskaplig publikation. Uttalandet är fyllt med vaghet och passiva verb. "Skapas" socialt och kulturellt, anges det. Av vem eller vad? Enligt vilken undersökning, av vilka data? "På olika sätt i olika sammanhang, i olika kulturer och olika historiska tidsperioder" är ju ett helt oprövbart, till intet förpliktigande och trivialt påstående ur vetenskaplig synvinkel, en plattityd. Vad kan falsifiera det? Ingen forskningsgenomgång görs av antropologi, arkeologi, historia eller evolutionär kulturforskning, för att ta några exempel. Istället anges i texten att vissa författare står bakom uttrycken. Men sådan namnuppräknings är ju meningslös om inte något evidens ligger bakom. En teori kan ju inte beläggas med namnet på dess skapare. Det gör bara marxister, konstruktivister och religiösa samfund.

Vetenskapens roll är snarare att med undersökningar pröva och kritisera existerande teori och tidigare forskning, för att se om den egentligen har fel, måste förkastas, eller bör modifieras. Vetenskapen skall inte söka bekräftelser på det som är politiskt förutfattade meningar. Forskningen om samhället skall inte stämma in i något "halleluja", utan tvärtom kritiskt granska samhället och tidigare forskning om det.

Genom att statligt sanktionera att Genussekretariatet principer skall ligga till grund för svenska lärosätens verksamheter inrättar Sverige ett slags svenskt politrukinstitut (politruk är den sovjetryska förkortningen av ry. "polititjeskij rukovoditel" politisk handledare). Man kan läsa på sekretariatets hemsida:

Nationella sekretariatet för genusforskning har fått i uppdrag av regeringen att stödja alla statliga högskolor och universitet samt Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping under 2016-2017 i deras arbete med jämställdhetsintegrering. Därefter går uppdraget över till den nya jämställdhetsmyndigheten. (...) Syftet är att verksamheten ska bidra till att nå det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv.

"Stödja", jottack. Signalen går fram. Kontrollsystemen gillras. Men just att syftet är att olika grupper, såsom män och kvinnor, "ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv" är ju inte kärnverksamheten i akademien. Snarare är kärnverksamheten att bidra till ny och på vetenskaplig grund skapad kunskap.

Extremexemplet är kanske matematik. Hur skall undervisning och forskning i matematik "bidra till att ... kvinnor och män ska ha samma makt att forma sina liv"? Är det inte viktigare att lära ut matematik och att forska med och inom matematik? Min övertygelse är att det just är framgångsrika ämnesstudier som ökar chanserna för individen att få makt över sitt liv. Sedan kan naturligtvis några forska om olika samhällsgruppers "makt att forma sina liv", men det är för vagt formulerat för att fungera i varje ämnes uppdrag. Som statsvetare känner jag väl till hur svårt det är att forska om makt, som det inte finns någon generellt accepterad definition av.

Låt oss slippa politiska styrningar av vetenskaplig verksamhet. Låt oss slippa detta dagismässiga behandlande av en seriös yrkeskår. Låt oss slippa den nya politrukverksamheten vars idé i sig är ett hot mot de demokratiidéer som grundlagen anger skall vara vägledande inom samhällets alla områden. Låt oss slippa formuleringar som är så luddiga att de öppnar upp för lite vad som helst att lägga som ny politiserad pålaga på engagerade forskare och lärare. Även forskare har mänskliga rättigheter. UNESCOs rekommendationer för högre utbildning anger:

Higher-education teaching personnel, like all other groups and individuals, should enjoy those internationally recognized civil, political, social and cultural rights applicable to all citizens. Therefore, all higher-education teaching personnel should enjoy freedom of thought, conscience, religion, expression, assembly and association as well as the right to liberty and security of the person and liberty of movement. They should not be hindered or impeded in exercising their civil rights as citizens, including the right to contribute to social change through freely expressing their opinion of state policies and of policies affecting higher education. (VI A:25)

Låt oss därför slippa totalitär messianism. Vi forskare och högskolelärare har rätt att utan hinder värna vår syn på vad forskning och vetenskap är utan statlig inblandning.

Stöd för resonemanget ovan finns i min bok Samhällets rörelselag som tar ett vidare grepp på forskningen om samhället generellt i Sverige, med fokus på statsvetenskapen, vetenskapen om politik. Den visar hur fel politisering av forskningen om samhället alltid blir, med många exempel och presentation av alternativ.

Som privatperson tycker jag naturligtvis det är alldeles fantastiskt bra med frihet, jämställdhet, mänskliga rättigheter och demokrati. Men forskning värd namnet vetenskap bedrivs inte på politiserad grund och för att stödja politiskt förutfattade uppfattningar. Då får vi ett slags politisk "statskyrka" inom högskolan. Arpi kallar det "kreationism". Jag föredrar ordet "samhällsforsknings-lysenkoism," alltså statligt implementerad politiserad "forskning" kombinerat med politisk kontroll och motarbetande av forskare som drivs av vetenskaplig nyfikenhet.

Publicerad av Mikael Sandberg

Jag är professor i statsvetenskap vid Högskolan i Halmstad. Förutom flera lärosäten i Sverige har jag studerat och forskat vid The Johns Hopkins University, Columbia University, UN University, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung samt University College London. Visa alla inlägg av Mikael Sandberg

2 thoughts on "Arpi, genuskonstruktionism och totalitär demokrati"

Lägg till kommentar

1. **Per Lundberg skriver:**
november 23, 2017 kl. 6:58 e m Redigera

Ja, Mikael, detta var förbannat bra! Skarp ammunition för motståndsrörelsen. Riktigt, riktigt välformulerat!!
Tack!

Svara

2. Pingback: Herbert Tingsten och svensk demokrati – Samhällets rörelselag – bloggen om Mikael Sandbergs bok Redigera

© 2017 SAMHÄLLETS RÖRELSELAG - BLOGGEN OM MIKAEL SANDBERGS BOK

SKAPA EN GRATIS WEBBPLATS ELLER BLOGG PÅ WORDPRESS.COM.

